

MARK TEDESKO

Zaljubljen u
RIM

Ljubavna afera sa Večnim gradom

Prevela s engleskog
Žermen Filipović

■ Laguna ■

Naslov originala

Mark Tedesco

SHE SEDUCED ME: A LOVE AFFAIR WITH ROME

Copyright © The estate of Mark Tedesco, (2020)

First published in 2020 by Dixi Books. All rights reserved.

Original title: She Seduced Me - A Love Affair with Rome

Translation Copyright © 2021 za srpsko izdanje, LAGUNA

Zaljubljen u
RIM

Sadržaj

Uvod	9
1. poglavlje: Priče, sveci i čudaci	11
2. poglavlje: Život na ulicama	31
3. poglavlje: Umetnici i izvođači na ulicama Rima. . . .	47
4. poglavlje: Ukus istorije	61
5. poglavlje: Amerikanci	71
6. poglavlje: Gde jesti u Rimu?	79
7. poglavlje: Lutanje	95
8. poglavlje: Po rečima Rimljana	101
9. poglavlje: Podzemni Rim: Neronova Zlatna kuća i kuće Livije i Avgusta	123
10. poglavlje: Osiromašena, ali veličanstvena gospa . . .	137
11. poglavlje: Karavađo.	143
12. poglavlje: Narod gleda	149
13. poglavlje: Onaj manje posećeni Rim: Palata Altemps i Antička Ostija	155
14. poglavlje: Je li to ipak <i>dolce vita</i> ? Iseljenici	169
15. poglavlje: Vatikan noću	181
Zaključak	193
Izjave zahvalnosti	197
O autoru	199

Uvod

Odupirao sam se, ali me je iznova privlačio. Nisam dolazio, ali me je prizivao. Povukao sam se, ali me je proganjao. Čak sam ga i odbacio, ali me nije napustio.

Šta je to u Rimu što zavodi srce, opčinjava um, obuzima čula? Kad jednom postane deo vas, nema povratka, zaborava, napuštanja. Kako vreme prolazi, a čovek sazreva, fascinira ga sve intenzivnije. Ne mogu ga se kloniti duže od godinu dana, a čak ni to nije dovoljno. On je poput ljubomornog ljubavnika, sirene ili duha iz boce koji baca očaravajuću čaroliju kojoj čovek ne želi da umakne.

Imao sam devetnaest godina kada sam prvi put posetio Rim i, iako sam znao samo poneki delić drevne istorije, privukli su me spomenici, energija i magija ovog mesta. Ako bih morao da jednom rečju opišem Rim, ta reč bi bila „magičan“. Crkve s čudesnim pričama, puste ulice noću na Forumu ispunjene šapatom aveti patricija, robova i plebejaca koji se probijaju prema hramovima, ulični izvođači koji hiljadama godina uveseljavaju posetioce, nasmejani

turisti i hodočasnici koji ne bi želeli da budu nigde drugde, grešnici, sveci i čudaci, svi se isto šetaju istim putevima istovremeno. Veličanstveno. Magično. Zadivljujuće.

Ali šta je jedan tinejdžer mogao da razume o divotama Rima? Bio sam u semeništu, a nadstojnik semeništa bio nam je padre Bonučeli. Bili smo smešteni izvan Rima, blizu Tivolija. Svakog školskog dana, četrdeset bogoslova i ja vozili smo se minibusevima u Rim do Univerziteta Anđelikum, gde smo slušali predavanja iz filozofije istorije, ontologije i društvenih nauka. Otac Bonučeli neprekidno nas je upozoravao na paganski Rim (*Roma Pagana*) i opasnosti od istraživanja grada, ali na kraju je prevagnula moja znatiželja. Posle nekoliko meseci pohađanja italijanskih predavanja, pobegao sam s časova, izvadio svoju mapu i uputio se prema Crkvi Svetog Petra u okovima (*San Pietro in Vincoli*), udaljenoj svega dvadeset minuta hoda od univerziteta.

Ušao sam u crkvu i zaputio se pravo ka Mikelandelovoj masivnoj statui Mojsija, pa zastao sa strahopoštovanjem, ukopan na mestu, i podigao pogled. Prisetio sam se priče o umetniku koji je, završivši Mojsija, bacio čekić na skulpturu i povikao: „Progovori!!!“ Prošaputao sam ispod glasa: „Progovori...“ Ne znam koliko je minuta prošlo pre nego što sam ponovo postao svestan vremena; bacivši pogled na sat, okrenuo sam se da požurim nazad na univerzitet pre nego što primete da me nema. Ali pre izlaska iz crkve osetio sam da sada u sebi nosim nešto čega nije bilo kad sam ušao. Sa sobom sam poneo iskru magije.

Taj dan je bio novi početak: Rim će bio moj, ja ću biti njegov, a to niko ne može da nam oduzme.

1. POGLAVLJE

Priče, sveci i čudaci

Prvi utisak o Rimu često je obojen brojem sveštenika i časnih sestara koji se vide posvuda. U delaterijama su, šetaju, ulaze u autobuse, ćaskaju sa prijateljima, kupuju donje rublje (da, video sam i to), jedu u restoranima, voze se biciklima i naručuju kapučino. Ponašaju se kao da je grad njihov! A u izvesnom smislu i jeste.

Do trenutka kada su ga Vizigoti poharali 410. godine, Rim je toliko propao da su građani umirali od gladi. Gradsko stanovništvo smanjilo se sa milion na svega 17.000; Rim je bio gotovo napušten, a kad su stigli Vizigoti, preostali Rimljani su ih dočekali u nadi da će im doneti nešto za jelo. Goti su opljačkali grad, krenuli dalje, a Rim je postao grad duhova. Zgrade su porušene, artefakti odneti, a Koloseum je upotrebljavan kao deponija. Nekad veliko carstvo bilo je srušeno, jedinstvena rimska uprava je nestala, a vojska je bila u rasulu. Rim više nije bio moćan.

Nakon što je 1447. godine postao papa, Nikola Peti je sa sobom doneo viziju onoga što Rim može da bude. Spomenici, fontane, široki bulevari, biblioteke i umetničke zbirke bile su ideje koje su rasplamsale maštu renesansnog pape. Danas, dok se, na primer, posmatra Fontana di Trevi (*Fontana di Trevi*), može se videti Nikolin uticaj. Voda akvedukta Akva Virgo, koja napaja fontanu, zaustavljena je i preusmerena u druga područja. No Nikola je zamišljao obnavljanje fontane kao slavljenje vode koja napaja grad. Iako je sadašnja skulpturalna grupa proizvod duge evolucije osmišljavanja fontane, upravo nam je vizija prvog renesansnog pape, Nikole Petog, donela kamenu svečanost na mesto gde je bio samo usahli akvedukt.

Nikola je bio renesansni knjiški moljac. Njegova strast ga je navela da postavi temelje Vatikanskoj biblioteci, za koju je zaposlio učenjake i humaniste da prikupljaju i prepisuju drevne i savremene tekstove. Njegova vizija bila je uspostavljanje Rima kao odredišta za naučnike, a Nikola je spasao mnoga grčka dela koja bi inače bila izgubljena. Njegova humanistička vizija proširila se izvan teologije na sva područja znanja.

Snovi Nikole Petog prevazilazili su njegove sposobnosti da ih ostvari, ali će u tome uspeti naredne pape poput Siksta Četvrtog (po kome je nazvana Sikstinska kapela (*Cappella Sistina*)) i Julija Drugog. Za vreme Siksta Rim je preobražen iz srednjovekovnog u renesansni grad – podignuta je Sikstinska kapela, osnovan Vatikanski arhiv i proširena Vatikanska biblioteka. Ali Julije Drugi (čiji je pontifikat trajao od 1503. do 1513), impulsivnog i veličanstvenog karaktera, preobrazio je Rim u svetski centar

arhitekture, umetnosti, kulture i učenja. Zagledan u tavanicu Sikstinske kapele, čovek gotovo može čuti papu i umetnika, Julija i Mikelandela, kako se upinju da ostvare svoje vizije, iako je Mikelandelo, dok je stvarao freskopi-sani strop, uporno tvrdio da nije slikar. Julije je takođe položio temelje nove Bazilike Svetog Petra (*Basilica di San Pietro*) i angažovao Rafaela koji će stvoriti veličanstvene freske u Vatikanskom gradu, uključujući i *Atinsku školu*. Papa je unajmio Bramantea da ujedini Vatikan sa Belvedereom, po njegovim zamislima urađeni su Dvorište Svetog Damasa sa lođama (*Cortile San Damaso*), i Ulica Đulija (*Via Giulia*) sa prelepim zgradama, i naručio je Mikelandelov kolosalni kip Mojsija, koji ova priča uzima za polazište.

Ovaj kratki pregled papskog pokroviteljstva umetnosti u Rimu nije iscrpan niti namerava da ulepša katastrofalne lične živote, političke ambicije ili sumnjivu veru upletenih osoba. Ali uz sve to papino pokroviteljstvo, pitam se, s kojim pravom se bunim što svi sveštenici i časne sestre prodiru u svaki kutak rimskog života?

Vratimo se istoriji Rima dok istražujemo dva aspekta: građevine i njihove priče, i ljude koji žive u Večnom gradu i hrle u njega.

„U trenutku raspeća dogodio se zemljotres usled čega je nastala ova pukotina u steni, pa je u znak sećanja na ovaj događaj sagrađena kapela“, glasila je priča koju sam čuo dok sam osamdesetih godina prošlog veka kao bogoslov obilazio Italiju. „Ovu sliku je stvorio Sveti Luka. Jedan

pastir ju je pronašao u reci i doneo je biskupu. Zbog toga je na ovom mestu podignuta crkva“, bila je druga priča. „Anđeli su ovu kuću preneli iz Efesa u Loreto. Ovo je kuća u kojoj je živela Devica Marija“, glasila je još jedna. Nas petnaestorica, uglavnom Amerikanaca, obilazili smo Italiju pod vođstvom našeg italijanskog sveštenika, koji je želeo da nas upozna s verskim uverenjima svoje zemlje. Nakon što smo posetili nekoliko svetinja izgrađenih u spomen na Bogorodičino pojavljivanje, više nisam mogao da ćutim. „Devica Marija mora da ne voli mnogo nebo“, bubnuo sam. Sva lica u kombiju okrenula su se prema meni. „Zašto?“, upitao je pobožni italijanski kolega bogoslov. „Zato što je uvek u Italiji!“, rekao sam. Amerikanci su se cerekali, Italijani su se penili od besa.

Ali nakon što sam se više zadubio u italijansku kulturu, shvatio sam da je upravo priča ono što je važno. Jedva da postoji zgrada, spomenik ili pukotina za koju nije vezana neka anegdota, a priča je ono što daje smisao. U početku je ovo za mene, sa naučnim crno-belim stavovima, bilo teško, ali sam u Italiji počeo da cenim pripovedanje priča.

Malo sam znao o Crkvi Svetog Pavla kod Tri fontane (*San Paolo alle Tre Fontane*) u Rimu, osim da je to mesto gde je apostol navodno pogubljen. Mimo turističkih mapa, želeo sam da odem tamo i sam otkrijem to mesto. Pošto u tom kraju ima mnogo crkava, pronašao sam znak koji je upućivao na onu opisanu kao „mesto mučeništva Svetog apostola Pavla, gde je čudesno šiknula voda iz tri izvora“. Voda koja šiklja? Nisam video ni kap, pa sam ušao unutra i našao stub na mestu gde je znak govorio da je

Sveti Pavle tu bio vezan. Uzevši pamflet, pročitao sam da su na ovom mestu postojale tri fontane koje su trenutno zapečaćene zbog zagađenja. Ove tri fontane obeležavaju tri mesta na kojima je glava Svetog Pavla tri puta odskočila kada mu je odrubljena, a voda je čudesno izvirala. Da li se to zaista dogodilo? Je li to bitno? Važna je priča.

Nema samo hrišćanski Rim svoje priče.

Kamen je tek kamen, ali ne i u Rimu. Kad se prođe Forumom, jedna velika pokrivena stena nalazi se tik do Svetog puta (*Via Sacra*), gde se iz dana u dan, iz godine u godinu, iz veka u vek, neizbežno može videti cveće položeno na taj kamen. Za turistu koji ništa ne sluti to je samo još jedan hum koji pravi gužvu na nekada slavnom Forumu. Ali priča o tom kamenu seže do vremena Julija Cezara, koga su jedni mrzeli, drugi obožavali, a svi poštovali. Na martovske ide Cezar je stigao na mesto gde se sastajao Senat gde su ga 23 puta izboli njegovi neprijatelji i oni za koje je verovao da su mu prijatelji. Grad je bio potresen i raspao se na zaraćene stranke, ali je sahrana morala da se održi i njegov testament je morao da se pročita. Marko Antonije je Cezarovu oporuku uzeo iz Kuće vestalki i doneo je na tu stenu, pogrebnu lomaču na kojoj će se spaliti Cezarovo telo. Čitav grad se okupio ispred tog mesta i doneo komade nameštaja, ostatke drveta, trupce i gorivo tako da je lomača bila visoka nekoliko spratova. Dok je plamen zahvatao telo i treperavo svetlo obasjavalo lica posmatrača, Marko Antonije je Cezaru održao posmrtno slovo dok su mnogi među okupljenima plakali.

Antonije

*Rimljani, braćo, sugrađani, čujte!
Ja dođoh da pokopam Cezara,
Ne da ga slavim. Zlo što ljudi tvore
Živi i posle njih, a dobro često
S kostima njihovim sahrani se; neka
Ovako bude i sa Cezarom.
Brut plemeniti reče kako Cezar
Bejaše vlastoljubiv; je li tako,
Greška je teška bila to, i nju
Cezar je teško platio. – Ja amo
S dozvolom Bruta i ostalih dođoh –
A Brut je čovek častan; a i svi su,
Svi oni časni ljudi – da održim
Posmrtno slovo Cezaru. – On meni
Prijatelj odan beše; i bejaše
Pravičan prema meni. – Ali Brut –
A Brut je čovek častan – reče za nj
Da beše vlastoljubiv. On u Rim
Dovede silne sužnje i njen otkup
Riznicu naše zemlje napuni.
Da l' Cezarovo vlastoljublje tim
Ispoljilo se? On je sa sirotom
Plakao kad je vapijala ona:
Vlastoljublje bi tvrđeg kova bilo.
No Brut ga nazva vlastoljubivim;
A Brut je čovek častan. – Svi ste vid'li
Kako mu ja o Luperkalijama
Kraljevsku krunu triput ponudih,*

A on je triput odbi. Da li to
Bejaše vlastoljublje? Ali Brut
Za nj reče da je bio vlastoljubiv.
A Brut je čovek častan, neosporno.
Ne držim reč da reči Brutove
Pobijam, već sam ovde da vam rečem
Ono što znam. Vi njega nekada
Voljaste svi i ne bez razloga,
Pa kakav razlog preči vas da njega
Ne ožalite? Avaj, razbore!
U beslovesne utek'o si zveri,
A razuma su ljudi lišeni.
Oprostite! Al' srce mi je tamo
U Cezarovu kovčegu, pa moram
Da stanem dok se opet meni vrati.

(Šekspir, *Julije Cezar*, treći čin, scena druga)¹

Kad se gomila razišla, a vatra svela na žar, Cezarove kosti su sakupljene; stena je ostala tamo gde se sve ovo odigralo, ona ista stena na koju se danas polaže cveće.

Šta je zajedničko crkvi i bučnim vranama? Idući prema slavnom Narodnom trgu (*Piazza del Popolo*), koji stoji u sredini okrenut prema severu, nailazi se na Crkvu Svete Marije od naroda (*Basilica Parrocchiale Santa Maria del Popolo*), koja označava mesto gde je nekada rastao veliki

¹ William Shakespeare, *The Tragedy of Julius Caesar*, comp. Barbara A. Mowat and Paul Werstine (New York: Washington Square Press, 2005). (Prim. aut.)
Ovde u prevodu Borivoja Nedića i Velimira Živojinovića, Kultura, Beograd, 1963. (Prim. prev.)

orah. Pokušao sam da zamislim drvo koje se pre hiljadu godina nalazilo na mestu crkve, i ljude, stanovnike i posetioce, kako izbegavaju taj deo jer su se vrane obrušavale s grana i napadale. U krošnji tog oraha nije živela jedna vrana već čitavo jato i borilo se protiv ljudskog zadiranja na njihov posed. Zašto su ove zle vrane uvek bile raspoložene za borbu?

Pronosila se priča da je Neron, jedan od najomraženijih rimskih careva, sahranjen na ovom području. Da li bi bučne vrane mogle biti povezane s Neronovim grobom?

„Telo mu leži pod drvetom; klizište mu je prekrilo grobnicu“, šaputali su stanovnici. „Vrane su otelotvorenje njegovog demonskog duha“, zaklinjali su se posetioци. „Koreni izvlače njegov zli uticaj i talože ga u svako živo biće koje prolazi“, upozoravali su drugi. Kako su se razvijale priče, tako je rastao i strah; neki su zbog ovih priča počeli da izbegavaju Flaminijevu kapiju. Neko je morao nešto da preduzme u vezi sa ovim zlim uticajem; Crkva je morala nešto da preduzme.

Stanovništvo je konačno 1099. godine ubedilo papu Paskala Drugog da organizuje procesiju duž Flaminijevog drumu sa raspećem pred ljudima i sekirom u papinoj ruci; Paskal je rešio da zauvek okonča Neronov uticaj. Došavši do tog mesta, papa je uzeo sekiru i udario jako po deblu sve dok drvo nije palo i isprepadane vrane odletele. Legenda dalje kaže da su Neronovi ostaci pronađeni isprepleteni u korenu; kosti su mu uklonjene i bačene u Tibar. Tada je, u znak sećanja na trijumf dobra nad zlom, na ovom mestu podignuta improvizovana kapela koja će kasnije biti proširena u ovu današnju crkvu.

Ogroman orah, besne vrane, rimski car i barokna crkva; šta bi njima uopšte moglo biti zajedničko?

Druga priča započinje Božićem u Vitlejemu, nastavlja se lošim vremenom u avgustu u Rimu i produžava do španskog otkrića Severne i Južne Amerike, što za ishodište ima crkvu poznatu pod nazivom Bazilika Svete Marije Velike (*Basilica di Santa Maria Maggiore*). Manje turistički nastrojena od Vatikana, u njoj vlada pobožnija atmosfera, dok spolja izgleda kao hladna kamena građevina usred parkirališta. Dekor je tipično barokni, bez ičega jedinstvenog ili uzbudljivog, sve dok se ne čuju priče.

Istorija počinje u Vitlejemu kada se Hristos rodio oko 4. godine pre nove ere u štali pošto u gostionici nije bilo mesta (Jevanđelje po Luki 2:7). Izvori kažu da je novorođenče položeno u jasje, što postaje žiža naše priče. Jasje su jedna vrsta otvorenog korita iz kojeg jedu životinje, a sastoji se od nogu ili postolja i samog korita, napravljenog od drveta ili kamena. Helena, majka cara Konstantina, otputovala je na Bliski istok kako bi obezbedila sveta mesta za hrišćane, uključujući mesto Hristovog rođenja, gde je pećina pretvorena u kapelu, a zatim u baziliku. Istorija ovde postaje pomalo nejasna, ali pojavljivanje Hristove kulevke u Rimu pominje se pod pontifikatom pape Teodora (642–649). Ispod visokog oltara Bazilike Svete Marije Velike može se videti stakleni relikvijar sa pet drvenih dasaka, navodnih delova jaslca koje su u vreme pape Teodora iz Vitlejema donete u Rim.

Sledeća faza priče je letnja snežna oluja; bio je 5. avgust 352. godine kada je sneg navodno pao na Eskvilin u Rimu.

Pre nego što se sneg otopio, ljudi su obeležili obris; sneg je protumačen kao znak da na tom mestu treba podići crkvu u čast Device Marije. Sadašnja bazilika datira iz petog veka nove ere sa dodacima i renoviranjima koja su obavljena kroz vekove. Treći deo naše priče započinje španskom kolonizacijom Severne i Južne Amerike.

Godine 1532. Španci su stupili u kontakt sa moćnim carstvom Inka i za dvadesetak godina Pizaro i španski konkistadori pokorili su Inke i zaposeli njihovo bogatstvo. Peru je tada postao glavna španska kolonija, odakle je zlato i srebro stizalo još trista godina. Pizaro i njegova braća uništili su carstvo Inka. Ovi prvobitni konkistadori postali su izuzetno bogati. Iz ovih događaja nastao je mit o El Doradu koji se odnosio na izgubljenu zemlju ispunjenu bogatstvom koje čeka da bude otkriveno. Ovaj mit inspirisao je Evropljane, posebno siromašne i neobrazovane, da se presele u Južnu Ameriku u potrazi za bogatstvom. Posledice ovih događaja bile su tragične, ali su takođe stvorile narod i kulturu Latinske Amerike.

Naša priča pronalazi svoje mesto usred uništenja carstva Inka. Kad se sedi u Bazilici Svete Marije Velike i posmatra kasetirani strop, kaže se da je zlato na toj tavanici doneto u Španiju nakon invazije na carstvo Inka i da su ga Izabela i Ferdinand od Španije poklonili Crkvi.

Sneg u avgustu, invazije u Južnoj Americi i putovanje do Vitlejema neke su od priča koje su podjednako važne za strukturu ove crkve kao i njeno kamenje, malter i staklo od kojeg je napravljena.

U prošlosti sam analizirao, rugao se, kritikovao ili pokušao da ponovo protumačim ove priče u skladu sa svojim

ukusom. Ali onda sam shvatio da Rimljanima, koji su okruženi takvim pričama, nije važno jesu li priče istina, legenda ili mašta. To ih ne zaokuplja. Priče su poput usmene istorije, koja daje smisao crno-belom životu.

Duša Rima ne leži samo u njegovim građevinama i pričama već naročito u njegovim ljudima. Dok istražujemo religioznost grada, ljudi u Rimu uglavnom se svrstavaju u četiri kategorije: sveci, grešnici, čudaci i ravnodušni.

Dok sam bio student u Rimu, odlučio sam da volontiram u prihvatilištu za beskućnike koje su vodile misionarke ljubavi u Crkvi Svetog Grgura (*San Gregorio Magno al Celio*) iza Koloseuma.² Jednom nedeljno, nakon predavanja, odlazio sam u prihvatilište, služio večeru, ćaskao s ljudima i misionarkama pomagao kako god sam mogao. Misionarke su to prihvatilište osnovale nekoliko godina ranije, koristeći raspoloživo prebivalište pored velike crkve. Pričalo se da misionarke spavaju pozadi u preuređenom kokošinju.

Misionarke su delovale vedro i veselo, a korisnici zahvalno. Jedne večeri su me zamolili da opslužim jednog korisnika. „Živi na ulici, mora da se okupa i da dobije novu odeću. Spaljujemo njihovu staru odeću, pa je ostavite u kupatilu. Ovi ljudi se plaše vode, pa je potrebno dvoje da biste mu pomogli da se okupa“, rekla je misionarka meni i mom drugu. Nikada dotad nikog nisam okupao, ali sam i protiv volje pristao. Moj drug Robert je radio ovu vrstu posla i bio je samouvereniji.

² Misionarke ljubavi – rimokatolički verski red koji je 1950. godine u Kolkati osnovala Majka Tereza. (Prim. prev.)

Napunili smo kadu vodom i tečnim sapunom i ušao je beskućnik koga ćemo zvati Stefano. „Pomoći ćemo vam da se operete. Svucite odeću“, rekao je Robert. Stefano je oklevao, pa smo se okrenuli dok se svlačio. „Uđite u kadu“, hrabrio ga je Robert. Kada sam se okrenuo da njegovu staru odeću stavim u kesu, primetio sam da je neko vreme vršio nuždu u pantalone; ostavio sam ih na stolici gde su i bile.

„Izvolite sunder. Kupajte se, a mi vam možemo pomoći da operete leđa“, podsticao je Robert Stefana. U roku od dva ili tri minuta voda u kadi postala je potpuno crna. „Ispraznićemo kadu, pa ćemo je ponovo napuniti“, nastavio je Robert.

Vođstvo sam prepustio Robertu; u određenom trenutku, od one crne vode i smrada osetio sam mučninu i vrtoglavicu. „Vraćam se za minut“, rekao sam Robertu i izašao. Nekoliko minuta kasnije sam se vratio, a Robert je dovršavao drugo kupanje. Bio je dobre volje, dok sam ja bio beskoristan. Kad je Stefano izašao iz kade, istupio sam da uradim nešto korisno. „Pusti me da očistim kadu“, rekao sam i počeo da je ribam četkom pod mlazom vode. „Zajedno ćemo“, dodao je Robert i obojica smo se sagnuli da dezinfikujemo kadu za sledećeg korisnika. Kad smo završili, okrenuli smo se i otkrili da je Stefano ponovo obukao svoju staru odeću punu izmeta. Robert i ja smo se zgledali i uzdahnuli. „Skinite to i obucite novu odeću“, rekao je. Zatim se okrenuo prema meni i dodao: „Hajde da ga samo obrišemo umesto da se ponovo kupa“, na šta sam potvrdno klimnuo glavom.

Kada smo završili za to veče, vratili smo se autobusom do semeništa. Otišao sam u kupatilo i tuširao se tridesetak

minuta, snažno se trljajući. Kad sam se oprao, bio sam zadovoljan što sam još nedelju dana volontirao za beskućnike i sada sam mogao da se vratim svom uobičajenom životu.

Kasnije te večeri u svojoj sobi sam razmišljao o misionarkama ljubavi u Crkvi Svetog Grgura. One su ovo radile po ceo dan stalno, ne samo nekoliko sati nedeljno kao ja; nisu se odmicale od beskućnika kao ja; nisu im se gadili mirisi i prizori kao meni. Nisu tražile pažnju ili priznanje za svoj rad; delovale su srećno i radosno dok su se šalile sa korisnicima i volonterima. Šta je to što im je davalo tu iskru?

Kad pomislim na svece u Rimu, mislim na misionarke ljubavi iz Crkve Svetog Grgura.

Još jedan fenomen na koji se u Rimu nailazi češće nego bilo gde drugde jeste prisustvo zajednica i pokreta usredsređenih na život u skladu sa harizmom ili određenim aspektom vere što je čini živom za njene članove.³ Ulazeći u Crkvu Svete Marije u Trastevere (*Basilica di Santa Maria in Trastevere*) skoro svake večeri u nedelji u 20:30, čovek nailazi na Zajednicu Svetog Eđidija gde se pevaju psalmi i razmišlja o implikacijama verskih uverenja.

Ono što mi je fascinantno kad je posredi Zajednica Svetog Eđidija (*Comunità di Sant'Egidio*) jeste spontano poreklo i univerzalni cilj. Počelo je kada je grupa mladih ljudi odlučila da se sastane kako bi čitala psalme i razumela implikacije svoje vere. Ovi počeci su zajednicu naveli da

³ U hrišćanstvu harizma predstavlja dar Svetog Duha, odnosno Božju milost. (Prim. prev.)

podržava izbeglice koje beže od nasilja, hrani beskućnike, pronalazi posao za imigrante, podržava zavisnike na putu oporavka, neguje neizlečivo bolesne, radi na rešavanju krize koja se tiče side, pa čak i pregovara o miru između zemalja i naroda (Albanija, Mozambik, Alžir, Kongo i drugi). Pa ipak, poruka Zajednice je jednostavna: osnova njihovog zajedničkog života je večernja molitva, a njihov društveni rad može se opisati kao „prijateljstvo sa siromašnima“.

Upravo su me jednostavnost i efikasnost života Zajednice Svetog Eđidija zadivili jer nije zasnovan na ideologiji.

Jedne večeri, nakon što sam prisustvovao njihovoj večernjoj molitvi u Trastevere u i slušao kako se zajednica moli za gotovo zaboravljene sirijske izbeglice, rekao sam svom prijatelju Džeriju: „To je ono što bi hrišćanstvo trebalo da bude!“

Ali Rim ima i svoje grešnike kao što sam shvatio jednog dana kada sam doneo par cipela u obućarsku radnju blizu Vatikana. „Bog svinja!“, viknuo je majstor kad je promašio don i udario se po palcu. „Devica svinja!“, uzviknuo je ponovo kriveći stanovnike neba za svoj pogrešan pokret. Bogohuljenje. To je jezik koji se malo koristi u engleskom govornom području i u kojem je sveto ime povezano sa najnižim oblikom života koju govornik može da zamisli. Čudno je bilo gledati ovog nesrećnog čoveka, koji je dan za danom radio u svojoj obućarskoj radnji, vapió da krivicu svali na drugog i prostor ispunjavao besom. Odlučio sam da se tu više ne vraćam.